

Dubrovački konzulat na Sardiniji

Ilija Mitić, pravnik

Sardinija je otok u Sredozemnom moru zapadno od Apeninskog poluotoka s glavnim gradom Cagliari. Cagliari se nalazi na južnom dijelu otoka, položen prema glavnim saobraćajnim putovima Sredozemnog mora. Za vrijeme rada dubrovačkih konzula u Cagliari, Sardinija je bila kraljevina i to od 1720.—1860. godine.

Potreba zaštite dubrovačke trgovine i dubrovačkih pomoraca izazvala je potrebu osnivanja dubrovačkog konzulata i na tom otoku. Dubrovačka trgovina po Sredozemnom moru osobito se proširila polovinom XVIII. stoljeća, pa se u to doba javlja najveći broj dubrovačkih konzulata u zapadnom dijelu Sredozemnog mora.

Dubrovački konzulat u Cagliari osnovan je 1753. godine i djeluje neprekidno sve do 1807. godine. Za navedeno vrijeme zastupali su interese Dubrovačke Republike 6 konzula, što je prilično veliki broj konzula za vrijeme od 54 godine, koliko je djelovao konzulat. Razlog ovolikom broju konzula leži u tome, što je djelovanje pojedino dubrovačkog konzula u Cagliari bilo relativno kratkog vijeka, bilo zbog smrti konzula, bilo zbog smjnjavanja konzula od strane dubrovačke vlade. Većina ostalih dubrovačkih konzulata, kao na pr. Malta, Marselj, Lisabon, Kadix, i drugi nisu za tako relativno kratko vrijeme promijenili toliki broj konzula.

Prve vijesti o dubrovačkom konzulatu u Cagliari nazlazio u pismu, koje je 6. X. 1753. godine uputio Evarardo Giacomo Gaspars dubrovačkom Senatu. Ovim pi-

smom spomenuti Gaspars moli Senat, da ga u interesu zaštite dubrovačke trgovine i pomorstva imenuje za generalnog konzula Dubrovačke Republike na otoku Sardiniji. Ujedno napominje, da je u rodbinskim odnosima s dubrovačkim konzulom u Livornu (Giuseppe Batacchi), te da Senat može sve potrebne podatke o njegovu životu i radu pribaviti iz Livorna. U istom pismu upoznaje Senat s glavnim proizvodima Sardinije, navodi da je otok bogat žitom i uljem i da ima velike sušionice soli, u kojima se proizvode dvije vrste soli: fina sol, koja se najviše izvozi za Francusku, i slabija sol, koja se upotrebljava za sušenje ribe, a koju odvoze svojim brodovima Švedani, Danci i Holandani. Početkom iduće godine Senat imenuje Gasparsa za generalnog konzula Dubrovačke Republike na otoku Sardiniji sa sjedištem u luci Cagliari. Uskoro zatim ovaj dubrovački konzul prima patent od Senata, kao i exequatur, službeno priznanje od strane vlade Kraljevine Sardinije. Uz patent dubrovački Senat šalje ovom konzulu upute za rad, kao i pečat konzulata. Pečat konzulata je bio okruglog oblika s uobičajenim likom sv. Vlaha u sredini, oko kojeg je bilo ispisano »Consulatus Rhacusini in Sardinea«.

Iznenađna smrt prekinula je rad ovog konzula, čije je mjesto ostalo upražnjeno skoro godinu dana. Na mjesto preminulog konzula Gasparsa Senat imenuje godine 1763. Giuseppea Ranuccija, koji je već 15 godina vršio dužnost konzulata Republike Đenove na Sardiniji, pa je zbog

svoje duge konzularne prakse bio pogodan i za konzula Dubrovačke Republike, što je utjecalo na Senat prilikom izbora novog konzula. Ovaj konzul redovno šalje obavještenja dubrovačkom Senatu o kretanju dubrovačkih brodova u luci Cagliari, On otprema Senatu i poštu, koju prima od dubrovačkog konzula u Alžiru Rafaela Busciarra. Većina pošte dubrovačkog konzula iz Alžira otpremljena je preko luke Cagliari za Dubrovačku Republiku.

Djelovanje i ovog konzula nije dugo trajalo. Već 25. III. 1769. godine javlja Senatu Felice Ranucci, nećak konzula iz Genove, da mu je umro stric Giuseppe. Istim pismom spomenuti Felice Ranucci moli Senat, da ga imenuje za generalnog konzula Dubrovačke Republike na Sardiniji. Dubrovački Senat nije pristao na ovo imenovanje, iako se pomenuti Felice Ranucci još nekoliko puta obraćao Senatu moleći patent konzula.

Pismom od 29. XI. 1770. godine javlja se dubrovačkom Senatu Francesco Navone, tražeći od dubrovačkog Senata da bude priznat za dubrovačkog konzula na Sardiniji. Interesantno je ovdje napomenuti, da Francesco Navone u spomenutom pismu ističe, da je od vlade na Sardiniji postavljen za generalnog konzula stranih zemalja u Kraljevini Sardiniji (console generale delle nazioni estere in Cagliari, Regno di Sardegna), među kojim zemljama da se nalazi i Dubrovačka Republika. U pismu objašnjava dubrovačkom Senatu, da je vlada na Sardiniji postavila njega kao čuvara interesa svih onih zemalja, koje nemaju svog konzula u ovom kraljevstvu. Francesco Navone bio je priznat 1772. godine od dubrovačkog Senata kao dubrovački konzul na Sardiniji, ali mu Senat nije poslao patent konzula, već je isti djelovao samo kao generalni konzul stranih zemalja, uključujući i Dubrovačku Republiku, a ne kao posebni dubrovački konzul na Sardiniji. Institut »generalnog konzula stranih zemalja« je rijedak u tadašnjoj konzularnoj praksi, pa se ovaj slučaj u Kraljevini Sardiniji može ocijeniti kao posebna vrsta konzularnog predstavnštva. Razlog osnivanja »generalnog konzulata stranih zemalja« na Sardiniji vjerojatno leži u činjenici, što je relativno mali broj stranih brodova, osim francuskih, posjećivao ovaj otok, pa je zbog toga bio i mali broj konzulata. Tamošnja vlada osnovala je ovakvu vrstu konzulata radi zaštite brodova stranih zemalja, koji pokatkad posjete Sardiniju, a na otoku nemaju svog konzula: U pismu od 14. I. 1771. godine konzul Francesco Navone javlja Senatu, da mali broj dubrovačkih brodova posjećuje luku Cagliari, te da se u ovoj luci osjeća pomanjkanje stranih brodova.

Sva pošta, koju je slao dubrovački konzul sa Sardinije Senatu bila je upućivana preko luka Marselj ili Livorno za Dubrovnik. Tako konzul Navone šalje pismom od 7. IV. 1772. godine dubrovačkom Senatu preko Marselja patent broda dubrovačkog kapetana Iveglija Ohmučevića, koji je svoj brod prodao jednom francuskom trgovcu u Cagliari. Pismom od 5. I. 1778. godine konzul F. Navone javlja Senatu, da su u luku Cagliari posjetili dva dubrovačka broda: kapetana Petra Kunića i kapetana Giovanni Bartolovića. Prvi je prenio sol iz Cagliari za Nicu, a vratio se u Cagliari s putnicima, a drugi je dolazeći iz Sicilije ukrcao žito za Barcelonu. Sredinom 1779. godine počinju češće dolaziti dubrovački brodovi u luku Cagliari, o čemu obavještava Francesco Navone dubrovački Senat. On navodi, da su u luci bili brodovi kapetana Vlaha Martelettija na putu za Smirnu, kapetan Michele Brandinija na putu iz Genove za Levant, te kapetana J. Župa na putu iz Trsta za Marselj.

Dubrovački konzuli su imali pravo, da od dubrovačkih brodova, koji su dolazili u njihove luke pobiru konzularnu pristojbu, takozvanu »il consolato«. Ova konzularna pristojba bila je određena i za luku Cagliari: 4 cekina za svaki dubrovački brod, koji ukrcava ili iskrcava robu u ovoj luci, a ako se brod samo opskrbljuje

hranom i vodom u luci, a ne ukrcava teret, onda plaća polovinu, to jest 2 cekina.

Konzul Francesco Navone imao je svog vicekonzula u luci Carlo Forte na otoku Sardiniji. Spomenutu luku također su posjećivali dubrovački brodovi, Dana 2. VI. 1778. godine bili su u ovoj luci dva dubrovačka broda i to: brod kapetana Mihajla Lupi, koji je stigao iz Barcelone s teretom šećera i brod kapetana Toma Mladinovića, koji je stigao iz Napulja.

Budući da su sve češće dolazili dubrovački brodovi na otok Sardiniju, trebalo je, da se u luci Cagliari opet imenuje jedna osoba za dubrovačkog konzula, pošto je poslije smrti dubrovačkog konzula Rannuccija 1769. godine mjesto dubrovačkog konzula ostalo upražnjeno, jer »generalni konzul stranih zemalja na Sardiniji« nije mogao štiti interese dubrovačke trgovine u onoj mjeri, kao što bi to mogao redovni dubrovački konzul. Dubrovački Senat godine 1779. imenuje Giambatistu Bailla, trgovca iz Cagliari za dubrovačkog konzula na otoku Sardiniji. Na taj način Dubrovačka Republika dobije opet svog redovnog konzula. U pismu od 21. V. 1779. godine napominje Bailla, da ima dva brata; jedan je konzul Spanije, a drugi konzul Austrije i Toskane u Cagliari, što je nesumnjivo utjecalo na dubrovački Senat prilikom izbora novog konzula.

Treba napomenuti, da se u luci Cagliari vršila i karantena onih brodova, koji su plovili iz Turske za zapadne dijelove Sredozemnog mora. Tako je dubrovački kapetan Elia Savinović na putu iz Carigrada za Tanger proveo u Cagliari karantenu od 56 dana. Na brodu ovog kapetana nalazila su se dva ambasadora marokanskog kralja s pratnjom od 20 osoba. Prilikom karantene dubrovački konzul Bailla bio je pri ruci spomenutim ambasadorima, zbog čega mu je dubrovački Senat posebno zahvalio.

Dubrovački konzuli su većinom bile osobe iz mjesta, gdje se imao osnovati konzulat. Međutim bilo je i slučajeva, da su dubrovački konzuli bili porijeklom Dubrovčani. Tako je peti dubrovački konzul u luci Cagliari bio porijeklom Dubrovčanin, Zvao se Antun Radović, kojeg je Senat 1790. godine imenovao za dubrovačkog konzula na Sardiniji. Novoimenovani generalni konzul Antun Radović preuzeo je dužnost konzula od dotadašnjeg konzula Bailla. Senat mu je poslao patent pomoću kojega je dobio potrebni exequatur od vlade na Sardiniji. U to vrijeme nastao je spor oko tri dubrovačka broda: kapetana Libilića, Barbore i Maguda. Ovi brodovi su bili zaplijenjeni od ruske flote u blizini obala Sardinije. Konzul Antun Radović vodio je dugi spor, da se ovi brodovi puste, ali mu sve nastojanje nije uspjelo. Dubrovački Senat smatrao je ovaj neuspjeh konzula Radovića njegovim ličnim neuspjehom i zbog nedovoljnog zalaganja razriješio ga privremeno dužnosti konzula 26. II. 1801. godine (»sospensione del servizio del consolato«).

Na mjesto konzula Antuna Radovića dubrovački Senat postavlja privremeno Paola Mariottija, da se brine kao konzul o interesima dubrovačkih pomoraca i brodova. Paolo Mariotti se pismom od 9. IV. 1801. godine zahvaljuje dubrovačkom Senatu na imenovanje za privremenog konzula (»console interinale«, kako se u tadašnjoj konzularnoj praksi zvao privremeni konzul, koji je izvjesno vrijeme zamjenjivao drugog konzula).

Antun Radović pismom od 2. IX. 1801. godine ponovno moli Senat, da ga vrati na dužnost dubrovačkog konzula, opravdavajući se, da je sve preduzeo, kako mu je dužnost nalažala za spas onih triju dubrovačkih brodova. Dubrovački Senat provjerio je rad ovog konzula i ustanovio je, da je isti postupio savjesno i u granicama svojih mogućnosti. Odlučio je 20. V. 1802. godine, da Antuna Radovića ponovno povрати na položaj dubrovačkog konzula u Cagliari, sa koje dužnosti je bio udaljen 13 mjeseci.